

International Journal of Social Sciences

Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi

www.sobider.net ISSN: 2548-0685

Investigation of Adnan Turani's Mother-Child Series in The Art Of Painting

Damla Can Koç¹

Abstract

The mother-child relationship is the first existential step. Artist Adnan Turani, one of the important names of Contemporary Turkish Painting, who illustrates this relationship, has examined the feeling of trust in the source of creation in his works. Throughout the artist's life and production process, economic crises, income inequality, political tensions, war and armament, changes caused by global warming may have caused the artist to choose a theme that reminds the sense of security as a source of concern. The artist's mother-child themed paintings have been the subject of research, as Turani expresses an exciting and internal reckoning theme with new artistic discoveries by working on this subject. In order to make sense of the work of art, it must be researched, explained, discussed and evaluated. For this reason, five works of Turani with the theme of mother and child have been evaluated with their front and back structures. While the paintings are analyzed with the material surface visible in the front structure, they are analyzed in terms of meaning, meaning and content in the back structure. Plastic paint texture research and abstraction are the most striking elements in the preliminary structure of the paintings. In addition, mother and child figures were painted in the same plastic texture, drawing attention to the strong bond between the two figures. The artist's mother-child series is represented in a way that evokes feelings of love and affection in the audience. By blending the world of matter with his own imagination, the artist always moved away from the real image and offered a different perception opportunity to the audience. The social responsibility that Turani assumed in the field of art shed light on the period he lived. For this reason, it is aimed to introduce the findings obtained in the research to the Turkish Painting and Art History.

Keywords: Art of painting, Mother and child motif, Adnan Turani, Plastic Art.

¹ Faculty of Architecture, Design and Fine Arts, Osmaniye Korkut Ata University, Osmaniye, Turkey, damlacankoc@osmaniye.edu.tr

Resim Sanatında Adnan Turani'nin Anne-Çocuk Serisi İncelmesi

Özet

Anne çocuk ilişkisi varoluşsal ilk adımdır. Bu ilişkiyi resmeden Çağdaş Türk Resim sanatının önemli isimlerinden sanatçı Adnan Turani, yaratım kaynağında güven duygusunu eserlerinde irdelemiştir. Sanatçının yaşadığı ve ürettiği süreç boyunca, yaşanan ekonomik krizler, gelir eşitliksizlikleri, siyasi gerilimler, savaş ve silahlanma, küresel ısınmanın yarattığı değişimler, sanatçıda kaygı kaynağı olarak güvenlik duygusunu hatırlatan bir tema seçmesine sebep olmuş olabilir. Turani'nin bu konu üzerinde çalışarak heyecan verici ve iç hesaplaşmalı bir temayı yeni sanatsal buluşlarla ifade etmesinden dolayı, sanatçının anne çocuk temalı resimleri araştırmaya konu olmuştur. Sanat yapıtının anlamlandırılması için araştırılması, açıklanması, tartışılması ve değerlendirilmesi gerekir. Bu sebeple Turani'nin anne çocuk temalı beş eseri ön ve arka yapılarıyla değerlendirilmiştir. Resimler ön yapısında görünen maddi yüzeyiyle çözümlenirken, arka yapısında mana, anlam ve içerik açısından incelenmiştir. Resimlerin ön yapısında, plastik boya dokusu araştırması ve soyutlama en dikkat çekici öğelerdendir. Ayrıca anne ve çocuk figürleri, aynı plastik dokuda devam eder şekilde boyanarak, iki figürün arasındaki güçlü bağa dikkat çekilmiştir. Sanatçının anne çocuk serisi, izleyicide sevgi ve şefkat duygularını uyandıracak biçimde temsil edilmiştir. Sanatçı madde dünyasını kendi düş gücüyle harmanlayarak her zaman reel görüntüden uzaklaşmış, izleyiciye farklı bir algı imkânı sunmuştur. Turani'nin, sanat alanında üstlendiği toplumsal sorumluluk yaşadığı döneme ışık tutmuştur. Bu sebeple araştırmada, elde edilen bulguların Türk Resim Sanat Tarihine kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Resim sanatı, Anne çocuk motifi, Adnan Turani, Plastik sanat

1. Giriş

Karmaşık dış dünyada yaşanan büyük değişimler insanı korkutur ve huzursuz hissettirir. Evrende güven içinde yaşama ihtiyacı ortaya çıkar. Bir anlamda insanın huzur arayışıdır yaşamak. Bu güven arayışının ya da anlam hesaplaşmasında, sanatta resmedilmiş en temel konulardan biridir anne çocuk teması. Bu tema görsel sanatların çıkış noktalarından biridir. Adnan Turani'nin resimlerinde de yer alan anne çocuk imgeleri; şefkat, sevgi, korumacılık ve masumiyet kavramlarını bir araya getirir. Bu çalışmalarda, anne çocuk kavramının sanatsal yansıması incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle tamamlanan makalede tarama modelinden yararlanılmıştır. Plastik sanatlar eleştiri ve

Investigation of Adnan Turani's Mother-Child Series in The Art of Painting

değerlendirme araştırması olan çalışmada Türk Resim Sanatında önemli bir yeri ve etkisi olan akademisyen ve ressam Adnan Turani'nin sanat tarihindeki yerine dikkat çekme amacıyla tamamlanmıştır. Sanatçı üzerine birçok araştırma yapılmasına karşın anne çocuk temalı resimleri incelenmemesi sebebiyle literatürde bir eksikliklerdir. Bu araştırmayla, insan yaşamının biçimlenmesinde en temel ilişki başlangıcı olan anne çocuk bağından yola çıkılarak üretilmiş Adnan Turani'nin plastik eserlerinin güzel sanatlar alanındaki yeri tespit edilmiştir. Araştırmada Turani'nin anne çocuk temalı serisinden alınan beş çalışma ön ve arka yapısı olmak üzere değerlendirilmiştir. Eserleri incelenen sanatçının, anne çocuk imgeleri ve anlamları tartışılmıştır.

İnsan türünün avcılıktan günümüze önem arz etmiş sorunlarından biri de soyun devamı ve üreme olmuştur. Vahşi yaşamdan modern çağa annelik kutsal kabul edilmiş, bebeğini koruyan kollayan sahip çıkan, doyuran bir figür olarak ifade edilmiştir. Çoğu toplum tarafından kutsal sayılan annelik, tarih öncesi çağlardan başlayarak pek çok sanat eserine konu olmuştur.

Yunan terminolojisinde Theotokos yani Tanrı Annesi olarak bilinen Meryem, Konstantinopolis'in koruyucusu olarak Bizans maneviyatının en önemli dinî figürlerinden biridir. Acı çeken insanlık ile İsa arasındaki arabulucu olarak merkezi önemdeki Meryem figürünün, bebek/çocuk İsa ile gösterildiği sahneler ise Meryem ve Çocuk adıyla bilinmektedir (Şen, 2017: 1360). Anne çocuk teması sanatta geçmişe dayanmaktadır. İlk örneklerden bir kısmı Mısır Tanrıçası İsis'in kucığında tuttuğu bebeği Horus'un emzirme sahneleri ve heykelleridir. Sonrasında ise bebek İsa ve Meryem ikonaları birçok sanatçı tarafından tasvir edilmiştir. Anne Meryem ve Çocuk İsa motifi, Rönesans sanatının popülerleşen motiflerindedir. Bu motife ilişkin en bilindik örnekler, Filippino Lippi, Botticelli, Raffaello, Leonardo da Vinci, Baldovinetti, Mantegna, Bartolomeo Vivarini, Rogier van der Weyden, Ambrogio Bergognone, Michelangelo, Jan van Eyck, Giuliano Bugiardini, Adriaen Isenbrandt, Gerard David, Jan Provost, Jean Fouquet, Carlo Crivelli ve Dürer tarafından üretilmiştir. Bu sahnelerde anne ve bebeğin gerçek hayattan edinilen görüntüleri kullanılmıştır. Figürler arası bağın güçlülüğü dokunma ve bakışlarla vurgulanmıştır. İzleyicide duygusallığı artırma amacıyla figürlerin izleyiciye yakın bir düzlemde yerleştirilmiştir. Bu motif sonrasında çağdaş sanatçılar tarafından da yorumlanarak günümüze kadar gelerek sanat tarihinde yerini almıştır.

Çağdaş sanatçılardan Pablo Picasso ise ikonik temaya atıfta bulunan ama anne çocuk isimlendirmesiyle daha dünyevi ve sanatsal bir anlatıma başvurmuştur. Sanatçı Turani'de de Picasso'dan notlar gözlemlenebilir.

Sanat insan duygularını ve düşüncelerini yansıttığı gibi, sosyal zengin anlamlarının yanı sıra bir hesaplaşma sürecidir. Sanatçı Turani'nin resimlerinde de bu iç hesaplaşma gözlenir. Eserlerdeki olumlu ve mutlu bir anlatım dikkat çekicidir. Nesnenin yorumlanıp yeni bir kişisel üslupla yaratılması sanatçı için yaratıcı bir girişim olmuştur. Sanatçının iç dünyasıyla da birleşen bu yaratma aktivitesi, sanatçı içinde anlam arayışı olmuştur.

Sanatçı, insanın en güvendiği ilk iletişimi, anne çocuk konusunu işlerken anne figürleri, şefkatli çocuğunu kucaklayan ya da emziren olarak kompoze edilir. Bu yakın ilişki, izleyicide mutlu ve olumlu etki bırakacak şekilde sahnelenir.

Sanatçının üretimi bir varoluş hesaplaşmasıdır. Çünkü insan ilk doğduğu anda muhtaç bir varlıktır. İlk ilişki, bakım süreci yaşanan, annenin yaklaşımı, ilk psikolojik deneyimlerin temelini atar. Bu sebeple sanatçının eser üretimi yaşamı sorgulamada meselesidir. Eserlerin alt metninde kadın betimlemeleri annelik rolünün idealize edilmiş haliyle izleyici karşısına çıkar. Kadının sosyal durumundan konumundan arındırılarak yalnızca anne rolünün sergilendiği eserlerde kadınlar portre detaylarından arındırılmıştır. Bu resimlerde figürler değişse de kadınların anne rolü değişmez. Sanatçı anneliği idealize ederek evrensel bir motif olarak sunar.

2. Adnan Turani'nin Yaşamı

1925 İstanbul doğumlu Adnan Turani, Türk resim sanatında ressam, sanat yazarı ve eğitimcisi olmasıyla önemli bir isimdir. Çağdaş Türk Resim sanatına değerli işler bırakarak 17 Aralık 2016 yaşamını yitiren sanatçı, yaşadığı 91 yıl boyunca birçok sergi açmış, kitap yazmış ve Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde görev yapmıştır.

Sanatçı, 1941-1944 İstanbul Öğretmen Okulunda okumuş ve aynı yıllarda İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde konuk öğrenci olarak derslere girmiştir. 1945-1948 arasında Ankara GEE Resim Bölümünde öğrenim görmüştür. 1953'e kadar lise ve öğretmen okullarında öğretmenlik yapmıştır. 1953-1959 yılları arasında, 1416 sayılı kanunla (MEB Bursu) gittiği Almanya'da öğrenim görmüştür. 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'ya resim alanında gönderilen ilk öğrencidir. Münih GSA'da Franz Nagel'den;

Investigation of Adnan Turani's Mother-Child Series in The Art of Painting

Stuttgart GSA'da Henninger ve Willy Baumeister'den ve Hamburg GSA'da Heinz Trökes'den ders almıştır. [https://www.artsurem.com/art/artist/adnan-turani/202/\(01.08.2020\)](https://www.artsurem.com/art/artist/adnan-turani/202/(01.08.2020)). Almanya'da eğitim gördüğü sürede Avrupa'da bazı ülke ve kentleri gezme fırsatı bulan Turani, dönemin sanatçılarıyla tanışmış, gittiği müze, sanat galerilerindeki çalışmaları incelemiştir. Bu inceleme ve sanat eserlerini araştırma olanağı, sanatçının üretiminde soyut sanatın etkisini arttırmıştır. Sanatçının üretimi 1958, 1959 tarihlerindeki Hannover, Hamburg ve Berlin sergilerinde ilgiyle karşılanmıştır.

Turani'nin Almanya'daki öğrencilik yıllarında Hamburg Akademisi profesörü Heinz Trökes ile mektuplaşması ve görüşmeleri sanatçının resimsel serüveninde önemli bir nokta olmuştur. Soyut biçimlerin, doğa biçiminden ayrıldığı ve resimsel biçimlemede doğasal nesne bağlılığını reddeden bir anlayış içine girmesinde etkili olmuştur.

Turani yurt dışından döndükten sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Resim bölümünde 1959'dan 1970'e kadar atölye öğretmenliği yapmıştır. 1970'den sonra Hacettepe Üniversitesi Edebiyat ve Güzel Sanatlar fakültelerinde de derslere girmiş, ayrıca sonrasında Üniversitenin Güzel Sanatlar Enstitüsü koordinatörlüğünü yürütmüştür.

1973 yılında doktor unvanını alan sanatçı 1978'de doçent olmuş. 1986 yılına kadar Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nde öğretim üyeliği görevinde bulunmuştur. 1986 ile 1987 yıllarında Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Başkanlığı yapan Adnan Turani 1990 yılında emekli olmuştur. https://tr.wikipedia.org/wiki/Adnan_Turani (01.08.2020).

Ayrıca Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin'den sonra Sanat Eleştirmenleri Derneği'nin uzun yıllar Başkanlığını yürütmüş, Bangladeş Uluslararası Asya Sanat Bienali'nin jüri başkanlığını yapmıştır. Modern Resim Sanatının Gerçek Çehresi; Resim Üzerine, Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü; Dünya Sanat Tarihi, Çağdaş Sanat Felsefesi; Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı, Resimde Geometri; Sanat ve Sanatçılar Dergisi gibi yayınları yayımlamıştır. [https://www.artsurem.com/art/artist/adnan-turani/202/\(01.08.2020\)](https://www.artsurem.com/art/artist/adnan-turani/202/(01.08.2020))

Sanatçı emekli olduktan sonra sanat üretimine ağırlık vermiş, vefatına kadar olan süreçte Ankara'daki atölyesinde yeni denemeler yaparak plastik arayışlarda bulunmuştur. Sanatçının eserleri, soyutlama ve soyut kurguya dayanmıştır. Doğasal

görüntülerin yeniden sanatçı tarafından yorumlandığı eserler, optik görüntülerin tahribine dayanarak üretilmiştir.

3. Çağdaş Türk Resim Sanatında Adnan Turani ve Sanat Anlayışı

Sanatçı Turani, Çağdaş Türk Sanatı gelişiminde rol oynayan önemli bir isim olmuştur. Eserleri sanatçının çağıyla ilişkilendiği gibi sanatçının kendi yaşam ve sanat felsefesiyle de harmanlanmaktadır. Sanatçı akademisyenliğiyle ve atölye çalışmalarıyla yetiştirdiği öğrencileri, plastik sanatta soyut kavramı, kaligrafi ve geometrik alt yapı konularında etkilemiştir. Sanat üretiminin bir etkileşim süreci de olduğu göz önüne alındığında, sanatçının çeşitli Üniversitelerde uzun yıllar eğitimcilik yapması genç yetenekler üzerindeki etkisini arttırmıştır.

Adnan Turani çağdaş Türk resminde kaligrafiyi soyut eğilimlerle resimlerinde kullanan sanatçılardan biridir. Devletin yurt dışına gönderdiği sanatçılardan olan Turani, Almanya'da öğrendiklerini soyut sanat anlayışıyla olgunlaştırmıştır. Bu yönelim sanatçının eserlerinin batı resim sanat anlayışına dönüklüğüyle çalışmalarına yansıdığı gibi akademik alanda ürettiği araştırmalarla da desteklenmiştir. Ayrıca sanatçı Türk Plastik Sanatlar tarihinde üretimleriyle de yerini almıştır

Turani eserlerinin ön yapısında ağırlıklı tuval üzerine ya da kontrplak üzerine yağlıboya ile çalışılmıştır. Ancak son dönem eserlerinde akrilik boya da kullanmıştır. Ayrıca sanatçının kâğıt üzerine mürekkep ya da farklı boya dokularını bir araya getirerek ürettiği çalışmaları da vardır. Sanatçı çalışmalarına eskiz hazırlığı yapmadan direk çizerek başlayıp sonrasında boyasal gerekliliklerin getirdiği şekilde eserlerini sonlandırmaktadır. Sanatçının ürettiği seriler; natürmortlar, soyut yazısal, horoz, Donkişot, portreler, soyut peyzajlar, dans edenler, müzisyenler, anne-çocuk, aşk ve sarılanlar temalı çalışmalardır. Sanatçı evrensel temalı eserlerini kaligrafinin geleneksel yapısıyla harmanlayarak, dönemin en tartışmalı sorunsallarından biri olan yerellikten uzaklaşmayı tercih etmiştir. Kompozisyonlarını geometrik bir alt yapıya oturarak geometrinin getirdiği katılık ve durağanlık problemini yer yer hızlı boya dokusuyla hareketlendirerek çözümlenmiştir. Sanatçının hümanist yapısı, figüratif çalışmalarında gözlemlenir. Sanatçının resimleri şaşkınlık, rahatsızlık ya da benzeri negatif duygulardan uzaktır. Eserlerin renk harmonisi ve kurulumu gereği izleyicide sevgi, neşe, mutluluk hissi uyandır. Özel hayatında dengeli bir yaşam süren sanatçı, bu

Investigation of Adnan Turani's Mother-Child Series in The Art of Painting

durumu yaratıcı eylemine de yansıtmıştır. Eserlerin plastik dile dönüşümünde akli unsurlara ağırlıklıdır.

Kendi sanat anlayışını şu şekilde ifade eder: “Resim bir düşüncedir, resimsel bir düşünme biçimidir, bir eylemdir. Böyle düşününce resmetme olayı bir kişinin kendi psikolojik yapısı ve kültür düzeyi ile tuval yüzeyinde hesaplaşması oluyor ve onun kendi yarattığı alın yazısı not edebilme durumuna geliyor. Benim resme ilişkin çabam, her seferinde ayrı bir serüvene atılarak, bu düşünsel savaşında hiç olmazsa arada bir olumlu sonuç alma niyetine dayanmaktadır.” (Öztoprak,2005:245)

Turani boya araştırması, renk ve biçim sorunlarını irdelemesiyle Türk resim sanatında özgün bir sanatçı olmuştur. Adnan Turani, plastik boya dokusunun kendi başına resimsel bir öge olmasına yoğunlaşmıştır. Öncelikle ince boya dokusuyla başlayan sanatçı, kat kat kullandığı boyayla eserlerinin son noktasına ulaşmaktadır.

Akdeniz (1989: 21)’e göre, Turani’nin resimlerinde “renk ve boya sorunları kendiliğinden önem kazanır. Resimde renk ve boya, artık bir başka biçimi biçimleme hizmetinde resme giren bir araç değil, kendi kendisinin biçimlenmesinde bir unsur haline gelmektedir”.

Turani’ye göre, “yaşamın anlamına varmanın ve yaşama anlam vermenin, ancak yaşamın anlamına varmayı engelleyen tabusal düşüncelerin dışında kalmakla olasıdır. (...) Yasamı, kendi gönlümüzün renkliliğine kavuşturmak için, kökü Orta Çağ’a hatta daha gerilere doğru uzanan ve bizi kısıtlayıp kör eden kimi inanç ve düşünce klişelerini de belleğimizden tamamen silmemiz gerekir” (Günel, 1999: 51). Bu açıklama sanatçının resimsel araştırmalarını da aydınlatmaktadır. Turani biçim ve renk araştırmasında tabusal yapıları yıkarak yeni bir resim mantığı kurma üzerine çalışmıştır. Sanatçının biçimleri reel görüntünün dışına çıkmış ve dönüşmüştür. Biçimlemeye ilişkin öğelerde resmin gerektirdiği kurulumlar öne çıkar. Sanatçının yeni bir ifade yöntemiyle resimsel buluşlarında leke ve çizgi kullanımını ayrıca önemli bir değer olmuştur. Boya çeşitliliği ve renk tatlarının zenginliği, geometrik alt yapıya anlatım yönünde çeşitlilik kazandırmaktadır. Sanatçının biçim mantığını oluşturmasında renk ve boya kullanımını resimsel biçimlemeye hizmet edecek şekilde alışlageldik anlatımın dışına çıkmaktadır. Sanatçı anlatım olanaklarının çeşitlendirerek üslup birliği içinde birçok karma ve kişisel sergi gerçekleştirmiştir.

Yapıtlarında renk, lekeler ve geometrik formlarla doğayı yorumlamayı, belki de yeniden kurmayı dener. Turani'nin yapıtlarında görülen biçim çözümlerinin, doğa gözlemlerinin, sanatçının öznel değerlendirmelerinden ve düşüncelerinden geçerek tuvale yansıyan bir süreç olduğu düşünülebilir. Resimleri, özerk ve özneliğin nesneleştiği yapıtlardır. Turani'nin, insana sunulan, dayatılan, alışıla gelmiş biçimlerin dışında, farklı görüş, algılayış ve düşünüş biçimlerinin de olabileceğini yapıtlarının estetik bütünlüğünde gösterdiği söylenebilir (Beştepe, 2005:101). Turani'nin çalışmaları akla dayalı kompozisyonlar olmuştur. Doğa görselini, geometrik şekillerle biçimlemeye yönelik bir algıya dayanır. Sanatçının somuta yönelen resimlerinde dahi doğaya öykünme ikinci plandadır.

Resimsel biçim, doğal biçimin işlevini yitirdiği yerde oluşmaya başlar. Yani doğadaki biçimlerin, muhakkak resimsel unsur haline gelmesi gerekir. Sizin doğadan aldığınız biçimler, bu nedenle geometrik biçimlere dönüşmek zorundadır... Resme el yazısı dinamiklerini bu nedenle veriyorum. Benim yaptığım iş, soyut biçimlenmenin gramerini kurmaktır (Öztoprak, 2005: 212).

Resimsel geometri, yapıt organizmasının oluşum mantığıdır (Turani, 1978:84). Sanatçının doçentlik tezi de resimsel araştırmaları, ayrıca yazın alanında desteklemiştir. Sanatta geometri problemlerine yeni bir bakış getirmiştir.

Türk sanat çevrelerinin soyut sanattan duydukları endişe, Adnan Turanî'nin Almanya'da soyut sanatı anlama ve kendine uygun bir sanat anlayışı olarak seçmesinin nedenlerinden de farklıdır. Sanat çevresi, sanatın toplumla olan ilgisini dolaylı olarak sanatın görevini tam olarak yerine getirip getiremeyeceği üzerine yoğunlaşırken, Turanî resmin plastik öğeleri için endişelenmektedir. Adnan Turanî, 1960 yılında sözü edilen değişikliklerin yaşandığı ülkesine dönüşünü kısaca şöyle anlatır: Genelde 1925–30 yılları arasında Paris'e gidenlerin, bir Andre Lothe kübizmi ile sentetik kübizmin neredeyse akademikleşmiş deformasyonlarını ülkemize getirdikleri bilinmektedir. Aslında Leopold Levy'nin anlayışı da Turanî'ye göre budur. Ancak, onların Avrupa'daki öğrenimleri sırasında, soyut anlayışların Paris'te büyük gürültü çıkarmakta olduğunu bildiklerine inanmaktadır Turanî. Buna rağmen, onların anlayabildikleri ve doğru buldukları sağlam bir konstrüktif biçimleme anlayışıyla yurda döndüklerini düşünmektedir... Oysa o, Avrupa'da gündemde olan en son anlayışla yurda dönmektedir... Ankara'da Gazi Eğitim'e tayini çıktığında daha önce öğrencisi

olduğu hocaları, Turani'nin çalışmaları karşısında heyecan duyarlar. Hepsi onun yaptığı soyut çalışmalarla ilgilenir. Ondan, bu yeni anlayışın gizini öğrenemeye çalışırlar (Akder, 2008: 58). Turani yurda dönmeden önce, Türkiye'de soyut resmin kaynağı Kübizim'e dayandığından katı geometrik alt yapıyla temellenmekteydi. Ancak Turani ile Türk sanatındaki soyut anlayışa yeni bir soluk gelmiştir. Sanatçı Almanya'da öğrendiklerini yurda getirerek lirik bir soyut anlayışın doğmasına vesile olmuştur.

4. Eserlerin Ön ve Arka Yapısına Göre Değerlendirilmesi

Resim sanatının zaman içinde değişimine rağmen, bir tür sözlük gibi yararlı ve değerli bir grameri vardır. Bu gramer sanat eserinin varlık yapısı olan ön ve arka yapı kategorileriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Eserin, görünen yüzü ve maddi boyutu olan ön yapısıdır. Sanat eserinin varlık boyutunun ifade bulmasında bazı araçlar kullanılır. Bunlar plastik elemanlardır. Ön yapı aşamasının çözümlenmesindeki yardımcı kategoriler: nokta, çizgi, leke, biçim, renk, doku, ışık- gölge, madde, mekân, imge gibi elemanlardır. Sanatçı bu elemanları kendine özgü yorumlayarak özgün bit yapıt ortaya koymaktadır (Koç, 2017: 78). Eserin arka yapı kategorilerinde ise eserin manası ve anlamı incelenmektedir. Sanatçının seçtiği tema ve nedenleri, biçimlerin içeriği, sanatçının yaşadığı sosyo kültürel ortamın etkileri eserin özünü oluşturur. Bu sebeple sanat eserinin anlamlandırılması sürecinin önemliliğinden kaynaklı, sanatçı Turani'nin anne çocuk temalı serisinden seçilen beş resminin çözümlenmesinde ön ve arka yapı kategorileri kullanılmıştır.

Resim 1: *Adnan Turani, Anne ve çocuğu, tuval üzerine yağlı boya, 50x50, 1994*

Kaynak: (Öztoprak, 2005).

Kadın, doğadan gelen özelliği içinde zaten yaratıcı bir varlıktır (Nutku, 2010:137). Bir çocuk doğduğu anda, annesi de doğar. Daha önce hiç var olmamıştır. Kadın var olmuştur, ancak anne, asla. Bir anne kesinlikle yeni bir şeydir (Northrup, 2010: 89). Sanatçı Turani'nin resimleri ağırlıklı kadın figürlerinden oluşur. Resimlerde keman ve çello çalan, sevgilisiyle öpüşen, dans eden kadınlar, anne çocuk serisinde yeni bir duruşla izleyici karşısına çıkar. Öncesinde daha önce görülmemiş bir yönü sergilenir kadın figürünün. Olumlu bir anlatım içerisinde anne çocuk ilişkisini resmeden Turani'nin anne rolündeki kadın figürü şefkatli ve sevgi doludur.

Adnan Turani tarafından resmedilmiş bu eserde (Resim 1) görülen anne ve bebeği, anıtsal form yapısında resmedilmiştir. Annenin portresi detaylandırılmayarak ifadesiz bırakılmıştır. Ancak annenin bebeğiyle olan sıcak ilişkisi izleyiciye hissettirilir, boynu eğik bebeğiyle yüz yüze duran annenin ilgili yapısı ilişkinin yakınlığını vurgularken, bebek ise izleyiciye karşı arkası dönük pozisyonlandırılmıştır. Anne motifinin portre detaylarından arındırılmasına karşın sıcak duruşu eserde anlatım aracı olarak duygusal yapıyı hissettirmektedir. Çıplak bebek annenin çıplak göğsünden süt emmektedir.

Eserde çıplaklık cinsel öğelerden arındırılarak ifade edilmiştir. Motif olarak yalnızca anne ve çocuğun kullanılması, anlatımda yalnızca annelik kavramına odaklanılmasını sağlamaktadır. Anne motifinin kompozisyonda hacmen en büyük alanı kaplaması da

Investigation of Adnan Turani's Mother-Child Series in The Art of Painting

anneninin gücüyle ilişkilendirilmektedir. Resimdeki anne çocuğunu sevgiyle yetiştiren, kucaklayan, koruyan bir yapıda resmedilmiştir.

Kompozisyon oldukça yalın bir şekilde resmedilmiştir. Sanatçı pembe tonlarında yaş boya üzerine magenta ile anne çocuk desenini tek seferde çizerek tamamlamıştır. Desen etkisi taşıyan bu çalışma da tek seferde çizilmiş olmanın verdiği dinamizm eserde hareket unsuru olmuştur. Tüm yüzeyde kullanılan pembe, eserin temasıyla da ilişkilendirilerek sıcak bir atmosfer yaratmaktadır. Figürlerde kullanılan ince boyanın aksine, daha kalın boya dokusuna dayalı mekân yaratılmıştır. Derinliksiz, ışıksız satı bir yüzey yaratma fikri gözlemlenir.

“Her resim biçimleme sürecinde oluşabilen ve yeni bir mantığa dayanan işlemdir. Resimsel biçimleme sırasında ortaya çıkan durumları değerlendirir. Taslağa dayalı çalışmalarda yaratıcılığın ortaya çıkması olası değildir çünkü bu çeşit bir çalışma resmin organik oluşumunu engeller.” (Öztoprak, 2005:150) Sanatçının eseri, yaş boya üzerine çizginin kompozisyonda önemli bir resimsel öge olmasıyla kurulmuştur. Sanatçı resimde çizginin değerini ve çeşitliliğini önemsemesi 1960 ve sonrası eserlerinde daha çok gözlenir. Turani, çizgiyi sanatsal yaratıcılıkta içgüdüsel bir heyecan unsuru olarak nitelendirerek eserlerinde değerlendirir.

Eserin arka yapısı irdelendiğinde, annelik kavramının yüceltildiği görülür. Bebeğin yaşama tutunma unsuru olan emzirme tüm saflığıyla ve doğallığıyla Turani'nin eserinde de ifade bulmuştur. Edebiyatta da resimde de önemli bir konu olan emzirme, anne sütünün önemini vurgular. Anne sütü yalnızca bebeğin büyümesi ve gelişmesi için ona enerji veren bir besin değildir. Anadolu kültüründe iyi huylu ve terbiyeli insan olma, anne sütüyle bağdaştırılır. Günümüzde ‘helal süt emmiş’ deyimini alın teri ile elde edilmiş kazancın anneden çocuğuna emzirme yoluyla geçmesini anlatır. ‘Ak süt’ kavramı çocuğun temizliğinin ruhuna işlenerek, ölünceye kadar doğru yolda ilerlemesini anlatır.

Eserin arka yapısında dikkat çeken diğer bir nokta ise sanatçının modern anne çocuk ilişkisini resmetmesidir. Eserlerin üretildiği dönem Türkiye’de kent yaşamı çoğalmış, aile yapısı değişmiştir.

Bireysel ihtiyaçların önem kazanmaya başlaması ve aile yapısının geniş aileden çekirdek aileye evrilmesi, çocuğun yetiştirilme anlayışında değişikliklere neden olmuştur. Çekirdek ailenin oluşmasıyla çocuk, ailenin eğlence kaynağı olarak kabul

görmeye ve şımartılmaya başlanmıştır (Atlı,2016: 65). Bu etki sanatçının resimlerinde de gözlenir.

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte başlayan batılılaşma hareketleri ve reformlarla Türk aile yapısı büyük dönüşümler geçirmiştir. Türk toplumu geleneksel özelliklerin bir kısmını korurken, bir yandan da modernleşme sürecine girmiştir. Bu süreçte kadının eğitim ve çalışma yaşamında aktif yer almıştır. Kadın iş hayatında kazanan, evde ev hanımlığında evi çekip çeviren ve ailede anne ve eş rolleriyle aktif bir sürece girmiştir. Aslında bu durum sadece şekil değiştirmiştir. Köy yaşamında tarlada çalışan kadın kent yaşamında iş hayatına girmiştir. Ev ve aile içerisindeki rolleri ise devam etmiştir. Yalnız modernleşme ve sanayileşme süreci ile öncesinde kadın çocuğunu kendi yetiştirirken, meslek hayatına atılmasıyla birlikte çocuğun bakımını yakınları üstlenmiştir.

Kadınlar iyi eş, iyi ev kadını ve iyi anne gibi geleneksel rol beklentileriyle toplumsallaştırılmaktadır (Kuzgun, Sevim, 2004: 15). Türk aile yapısından anne çalışsa da, annelik rolünde etkin bir figür olmaya devam etmiştir.

Türk toplum yapısında annelik rolüne ve statüsüne önem verilmiştir. Çocuğun ilk öğreticisi olarak anne, çocuğun psikolojik, sosyolojik, biyolojik, ekonomik ve kültürel ihtiyaçların karşılanması da yardımcı ilk figür olmuştur. Yaşam ve bilgi birikimini paylaşan anne çocuğun gelişiminde yaşam sürecinin temellerini atmaktadır.

Resim 2: *Adnan Turani, Anne ve çocuğu, yağlı boya, 60x60.*

Kaynak: (Arete Sanat Kataloğu, 2010)

Investigation of Adnan Turani's Mother-Child Series in The Art of Painting

Emzirme ve anne sütü simgesel arzu nesnelere fikrinin oluşmasında temel kavramlar olurken, sanatçılar tarafından da zaman içerisinde resim, heykel ve fotoğrafçılık alanları başta olmak üzere sanatsal eylemlerle işlenerek, insanlığa sunulmuştur. Çoğu toplum tarafından kutsal sayılan anne sütü, tarih öncesi çağlardan başlayarak pek çok sanat eserine konu olmuştur (Pehlivanoglu, Ünlüoğlu 2019: 1). (Resim 2) Sanatçı Turani'de bu kutsal anı ölümsüzleştirmiştir. Popüler bir sahne olan bebeğini emzirme tasvirinde sanatçı, annelik rolünü vurgulayan ve yücelten tahtta oturan anne figürü ile annesini emen bebeğini resmetmiştir.

Eserin ön yapısı incelendiğinde anne motifi tuvali kaplayan geniş yüzeyiyle öne çıkmış ve anıtsallaşmıştır. Anneliğin kutsal bir motif olarak sergilendiği eserde anne figürü ve çocuk arasındaki masum ilişki sahnelenmektedir. Annenin başı bebeğe doğru dönüktür, bebekte annesinin memesini emerken pozisyonlandırılmıştır. Bu kurgu anne bebek arasındaki güçlü bağa işaret etmektedir. Anne motifinin yüzeyi kaplaması ve kolların bebeği çevreler biçimde resimlenmesi, anneyi korucuyu ve kollayıcı göstermektedir. Annenin açık göğsü sadece bebeğin beslenmesi, ona hayat vermesini sağlayan bir obje olarak görülür. Eserdeki çıplaklık cinsellikten uzak, ruhani ve yüceltilmiş bir çıplaklıktır. Bebek ve annede kullanılan aynı boya dokusu onların ne kadar iç içe geçtiğini ve bütünleştiğini de göstermektedir. Resmedilen emziren anne formu günlük olağan bir sahne olmasına karşın, sanatçının etkili anlatımı nedeniyle yüceltilmiştir.

Sanatçının kompozisyonu, anne Meryem ve İsa bebek tasvirlerinin modern bir anlatımla yeniden yorumlanmasıdır. Geçmiş Meryem Ana tasvirlerinde tahtta oturarak, bebek İsa'yı emzirme sahneleriyle Turani'nin eseri benzer notlar taşımaktadır. Sanatçı renk seçiminde pastel tonları tercih etmiştir. Bu da tablodaki anne tasvirinin yumuşak ve dingin doğasının bir yansımasıdır. Merkezde konumlanan nötr renk soğuk tonlarla çevrelendikten sonra tuvalin dış hattı sıcak bir renk olan pembeyle çevrelenmiştir. Bu kompozisyonu geometrik olarak üç hattan oluşturmaktadır. Bebeğin beyaz kumaşa sarılması saflık ve masumiyetle de ilişkilendirilmektedir. Tahtın üzerine eklenmiş bulut, izleyiciye dış mekân hissi yaratır.

Resmin diğer bir dikkat tarafı çeken geometrik kurulumdur. Resmin sanatsal gramerini oluşturan unsurlarla geometri birleşerek bir kurulum oluşturur. Geometrik kısım sanatçının akli kurulumunu sergilerken, boyasal araştırma sanatçının heyecanını yansıtır. Böylece akıl ve heyecanın yarattığı ikilik resme özgü bir organik canlılık

yaratır. Desenin bir defada çizilmesi sanatçının konuya olan heyecanını ortaya koyar. Boyanın üst üste atılarak oluşturulduğu plan üzerine, çizilen desen eserin son halini ortaya çıkarır. Ayrıca geometrik alt yapının çizgiden taşması çizgiyi daha vurgulamaktadır

Sanatçı'nın figürü biçimlendirmesinde deformasyon kompozisyonun odak noktasıdır. Bu yapı sanatçının üslubunun temelini oluşturur. Deforme edilen figürler böylece doğal gerçeklikten uzaklaşarak yeni bir görünümle izleyici karşısına çıkar. Sanatçının bu eserinde de kollar ve eller özellikle deforme edilerek bebeği kollayan bir forma sokulmuştur. Bu deformasyonda anlatımı ayrıca güçlendirmektedir. Eserde anne ve bebeğin yüz detaylarından arındırılarak yapılması, idealize edilmiş bir anne tipini ortaya çıkarmaktadır ve anneliği anlatmaktadır. Böylece her izleyici kendinden bir parçayla ilişki kurabilmektedir.

Resim sanatı ile ilgili soyutlama terimi altında ressamın gerçek nesne, figür ve doğa görüntülerine ait biçimleri, çağına ve kişiliğine özgü bir görüşle resimsel biçimlere dönüştürmesi anlaşılmaktadır. Bu tanımlama, aslında resim sanatının varoluşundan bu yana olan tüm resimsel biçimlenmeleri kapsamaktadır. Zaten doğa biçimlerinin bu sanatçıya özgü biçim soyutlaması yoluyla resimde yaratıcı yenilikler oluşturulmaktadır (Çıray, 1992:6). Sanatçıda eserinde doğal formları, kendi algısıyla yorumlayarak soyutlama yoluna gitmiştir.

Sanatçının resimlerinde Anadolu kadını değişerek modern bir çehreye kavuşur. Yerel etkilerin görünmedi, kültürel özelliklerin gözlemlenmediği evrensel bir anlatım kaygısı ortaya çıkar. Çağdaş Türk Sanatında ürkek, içe dönük, geleneksel resmedilen kadın figürü Turani'nin eserlerinde bambaşka bir hal alır. Sanatçının resimlerinde kadın figürü güçlü, yüzeyi kaplayan ve kendinden emin bir duruşta kompozite edilir. Sanatçının deformasyon girişimleri de bu durumu destekler.

Sanatçı eserin arka planında güven olgusunu irdelemektedir. İnsanın en temel ilk güvenlik kaynağı annesinin kucagını resmedişi sanatçının içinde bulunduğu kaotik çağına tezatlık oluşturmaktadır. Sanatçının güvenlik ihtiyacından kaynaklı bu çalışmaları üretmesi muhtemeldir. Çünkü çağın ve şehir hayatının getirdiği sorunlar, hareketlilik, rekabet, kalabalık ve insanlığın sonunu nereye varacağı belli olmayan gelişmeler sanatçıda kaygı unsuru olmuş olabilir. Böylece sanatçı iç dünyasına dönerek kendini en güvende hissettiği bir anı sonsuzlaştırmıştır.

Resim 3: *Adnan Turani, Anne ve çocuğu, tuval üzerine yağlı boya, 60x60, 1998*

Kaynak: (Öztoprak, 2005).

Turani'nin anne ve çocuk resimleri serisinden diğer bir örnek ise, (Resim 3) çalışmasıdır. Eserin ön yapısı incelendiğinde figürlerin pozisyonlandırılması diğer çalışmalarda olduğu gibi yakındır ve yüzü hafif aşağıya dönük anne, çocuğuna bakmaktadır. Anne çocuğa şefkat duygusu içinde bakarken, bu iki figür izleyicinin bakışlarından habersizdir. Aynı tip boyama şeklinin hem anne hem de bebek motifinde kullanılması aralarındaki iletişimi güçlendirirken, bir bütünlükte sağlamıştır. Hem kompozisyonel anlamda bir bütünlükten bahsedebilirken hem de mana tabakasında anne çocuğun birbirleriyle olan bütünleşmeleriyle ilişkilenebilir. Resimde anne çocuğunu kucaklamış olarak kompoze edilmiştir. Anne giyinik olmasına rağmen annelik anlatımını güçlendirmek için cinsellikten uzak bir ifadeyle göğüs belirginleştirilmiştir. Ayaklarını annesine dayamış olan çocuk ise çıplaktır. Anne çocuk ilişkisinin sahnelendiği bu tasvir saflığı ifade eder biçimde boyanmıştır.

Soğuk renklerin ağırlıklı olduğu kompozisyonda Cobalt mavi üzerine, titan beyazı ve raw umber kahvesi karıştırılarak hızlı bir şekilde boyanmıştır. Eserin geneli tek seferde boyanmış hissi yaratmasına karşın eserdeki bazı plastik notların kuruduktan sonra atıldığını göstermektedir. Desen yer yer cobalt mavi yer yer raw umber kahvesiyle tamamlanmıştır. Ayrıca sanatçı tüpten sıktığı beyaz ile çizgisel ve boyasal notlar

eklemiştir. Sanatçının ince boya dokusuyla kalın boya dokusunu bir arada uyguladığı bir çalışma olmuştur. Resimde orta leke alanları ağırlıklıdır ve koyu leke alanlarıyla zıtlık yaratan yalnızca desenin çizgisel yapısıdır. Bu da sanatçının desene dikkat çekmek istediğini gösterir. Sanatçının geometrik alt yapıları çalışmalarının aksine bu eseri, plastik notların akışta tamamlandığı bir resimdir. Boyanın hızlı ve kat kat sürülüşü resme canlılık kazandırır. Sanatçı plastik boya dokusunun sürülüş heyecanını ön plana alarak ortaya çıkarmıştır. Resmin tamamlanmamışlık hissi, sanatçının yaşamın belirsizliğiyle olan hesaplaşmasıyla örtüşmektedir. Ayrıca eserin mekân kurgusu boya dokusuna dayanmaktadır.

Eserin arka yapısı incelendiğinde sanatçının annelik kavramı ve anne çocuk ilişkisini irdelediği anlaşılır.

Çocuk mirasçısı olduğu ailenin geleceği, onun tasarılan ve düşünen imgesi, zamana ve ölüme karşı mücadele tarzıdır... Gerçekten de çocuk sadece kendi ailesine ait değildir; o ulusun ve ırkın geleceği, yarının üreticisi, üreyicisi, yurttaşı ve askeridir” (Perrot, 2008: 155). Çocuk, ebeveyne ait olduğu kadar soya da aittir. Bu anlamda o, “kamusal” bir çocuktur” (Gelis, 2007: 340). Turani’nin resimleri ne kadar yerel unsurlardan ayıklanarak evrensel bir anlayışla resimlenseler de sanatçının içinde yaşadığı kültürün alt mesajlarını içerirler. Sanatçının geldiği toplum yapısında, çocuk sahibi olmak soyun devam etmesi açısından önem arz eder. Ayrıca sanatçının resimlerindeki çocuk motifleri yüz detaylarından arındırılmış çoğunlukla hafif yüzü dönük, ağırlıklı arkadan kompozite edilmiştir. Bu durumda çocuk motifini soya da ait olmasıyla ilişkilendirilebilir. Çünkü sanatçının içine doğduğu toplumda aile yapısı ağırlıklı geniş aile tipi olmuştur. Sanatçıda kalabalık bir aile ortamında büyümüştür. Güçlü akrabalık bağlarının ve birkaç kuşağın bir arada yaşadığı aile tipi 1980 sonrası endüstrinin yaygınlaşmasıyla evrilerek çekirdek aile yapısına dönüşmüştür.

Resim 4: *Adnan Turani, Anne ve çocuğu, yağlı boya, 50x50, 2008-2010*

Kaynak: (Arete Sanat Kataloğu, 2010)

Sanatçının (Resim 4) çalışmasında anne çocuk figürleri, yanak yanağa samimi bir yakınlıkta içindedir. Çocuk kollarını annesinin boynuna dolamış, annede çocuğunu kucaklayıp öpme anı sahnelenmiştir. İki figüründe arasındaki sıcak ve duygusal bağ sergilenmektedir.

Sanatçının eserinde anne ve çocuk resmin merkezindedir ve burada kompozisyon içindeki bütün elemanlar konuya hizmet etmektedir. Sanatçının diğer eserlerinde de kullandığı motifin tüm yüzeyi kaplaması bu eserde de görölmektedir. Ancak sanatçının diğer çalışmasından farklı olarak eserdeki bebek, form olarak anneye aynı büyüklükte resmedilmiştir. Annenin çocuk ile bağı olarak görölen açık göğüsten emzirme olgusu burada kullanılmamıştır. Bebek annesinin kucağında tasvir edilmiş, annesine doğru uzanmış haldedir. Anne ise çocuğunu öper pozisyonundadır. Anne bebeğini sarmış kollar vaziyette olması anne çocuk ilişkisinin yakınlığını da göstermektedir. Eserde benzer plastik doku hem anne figüründe hem bebek figüründe tekrar eder.

Eserde boya dokusu oldukça kalın uygulanmıştır. Ayrıca fırça tuşlarının hızlı sürölüşü esere hareket katmaktadır. Sanatçı renk çeşitliliğini azaltarak bu çalışmasında da siyah, beyaz, burnt sienna ve napoli kırmızısı kullanmıştır. Orta leke alanlarının ağırlıklı olduğu çalışmada koyu leke alanları anne figürünün baş bölgesinde kullanılarak dikkat anne motifine çekilmiştir. Ayrıca desen siyah renkle çizilmiş sonrasında boya dokusuyla resim tamamlanmıştır.

Sanatçının geometrik kurulumu kompozisyonun iskeletini ve gramerini oluşturur. Sanatçının biçim kurgusu, yaşantının ve heyecanın aktarılma biçimine dayanır. Boyayı uygulama biçiminde kendine has bir dinamizm vardır. Ayrıca sanatçının tüm çalışmalarında sathi yüzey yaratımı yani derinliğin yok edilmesi söz konusudur. Sanatçının yoğunlukla eserlerinde kullandığı beyaz, siyah ve griler bu çalışmada da tercih edilmiştir. Sanatçı kalın boya tabakalı tuş fırçalarını figür alanlarında kullanmıştır. Açık renk kullanımına dayalı bir ışık kurgusu kompozisyonun geneline yayılmıştır. Siyah ve beyaz rengin yarattığı grilerle kontrastlıkta resmin etkileme gücünü arttırmıştır.

Mekân kurgusu soyut geometrik yapıdan oluşmaktadır. Sanatçı anne figürünü, kucağında çocuğuyla minderli bir tahtta oturur vaziyette resmetmesi Meryem ve çocuk İsa ikona tasvirlerini hatırlatmaktadır. İkonik yapının modernizasyonu gibidir Turani'nin bu çalışması.

Sanatçının uygulamasında temanın önemi kadar değerli olan diğeri bir unsur resmin pratiğidir. Doğa proporsiyonlarından uzaklaşarak resmin işlevine yönelik bir biçim ve yerleştirme uygulanmıştır. Yani günlük bir sahne olmasına karşı sanatçının yorumuyla boya sürülüşü ve hazzı öne çıkmıştır. Boya kullanımı eserde estetik bir değer olarak izleyici karşısına çıkmıştır.

Sanatçının resimlerinde işlenen anne çocuk ilişkisi, Türkiye'de yaşanan anne çocuk ilişkilerinin değişen sosyal yapısını gösterir. Önce kadın sonrasında anne figürünün toplumda yaşanan değişimi geleneksel toplumdaki çağdaş topluma geçişin etkisini eserlerde gözlenmesine vesile olur. Anadolu'da kadın ataerki aile yapısında büyüdüğü için ezilen bir kimlik olmuştur.

Önce ikinci sınıf evlat, daha sonra gelin kimlikleri içinde ezilen kadın, anne olduktan sonra aile içinde giderek güç kazanmaya ve çocukları üzerinde egemenlik kurmaya başlar (Geçtan, 2016). Ancak geleneksel toplumdaki, çağdaş topluma geçişle birlikte kadın değişim göstererek eğitim görmüş, iş hayatına atılarak güç kazanmıştır. Daha öncesinde özgürlüğü kısıtlanan, otoriteye karşı ezilen kadın figürü çağdaş yaşamın içinde rol almaya başlamıştır. Bu süreçte anne çocuk ilişkisi de değiştiği gibi aile yapısı da değişmiştir. Kalabalık aile yapısının azalarak çekirdek aile sayısı kent yaşamında artmıştır. Anne babalar ataerki yapıdaki hal ve durumlara göre daha az otoriter, özgürlükçü ve müsahakâr olmuşlardır. Bu dönüşümün sebebi geleneksel aile

Investigation of Adnan Turani's Mother-Child Series in The Art of Painting

yapısının değişiminde yatmaktadır. Sanatçının eserlerindeki anne figürleri kompozisyonu kaplayan geniş yapılarıyla kaygıdan arındırılmış, güçlü ve sevgi dolu olarak resmedilmiştir. Geleneksel Türk aile yapısında, kadının ev içi hizmetler ve çocuğun bakımından sorumlu olduğu cinsiyet-temelli rol üzerinde durur sanatçı.

Resim 5: *Adnan Turani, Anne ve kızı, yağlı boya, 50x50*

Kaynak: (Arete Sanat Kataloğu, 2010)

Tarih boyunca kadın bedeni dişiliği, beden yapısının dinamizm içinde resim sanatına konu olmuştur. Kadının çeşitli görsel yapıları resmedilirken anne statüsünde resmedilmesi sanatta ayrı bir ifade ve yorum içeriğinde ayrılması açısından ayrı konumlandırılmasını gerektirir. Batı resim sanatında İsa ve Meryem Ana tasvirleriyle işlenen anne çocuk teması, günümüze geldikçe çağdaş bir anlatım kazanmış, dini odaklı bakış açısından sıyrılmış ve kimliksiz sıradan kadınlarla evrenselleşmiş bir konu olmuştur.

Turani'nin bu çalışmasında da bir anne ve çocuğunun resmedilişini görmekteyiz. Tuvalin soluna yerleştirilen anne formu, biçimi ve duruşu itibariyle kadınsı bir çekicilikte resmedilmiştir. Yüz detaylarından arındırılmış çalışmada anne figürünün göğüsleri net ve hacimli resmedilmiştir. Portrenin sati bir yüzey yaratacak şekilde boyanmasının aksine kadının figürünün göğüslerinin hacimli yapılması tezatlık oluşturduğu gibi göğüslere de dikkat çekmektedir. Doğum sonrası anne vücudunun da yaşanan değişimler sonrası göğüslerin süt dolarak büyümesi, sanatçının da bunu çıplaklıkla vurgulaması; anneliğin bereketli kutsal yanıyla da ilişkilendirilmektedir. Anne

memesi, bebeğin tüm ihtiyaçlarını karşılayan bir semboldür. Bebeğin beslenmesi, annesiyle yakınlık kurması açısından gereksinimlerini karşılar. Küçük çocuğuyla ile betimlenen anne dişiliği daha şefkat içeren bir biçime dönüştürülmüştür. Anne motifi, korumacı, dişil, şefkatli ve bereket içeren bir modeldedir. Eserde portre detaylarından arındırılması, anne arketipinin evrenselliğine vurgu yapmaktadır. Anne ve çocuk betimlemesinde de saçlar dağınık ve hareketlidir. Ancak bu dairesel hareketler eserde bütünlük yaratarak dairesel bir geometrik yapı oluşturmaktadır. Resimde anne daha durağan resmedilirken bebek kolları yukarı hareketli ve dinamik betimlenmiştir. Bu sebeple sanatçı, hareketli bir çocuk doğasını esere yansımıştır.

Boya dokusunun benzer şekilde çocuk ve anne figüründe devam etmesi, çocuğun anne bedeninden doğarak onun bir parçası olmasıyla ilişkilenebilir. Sanatçı bu çalışmada da siyah, beyaz ve raw sienna kullanarak çalışmasını tamamlamıştır. Koyu leke alanlarının ağırlıklı olduğu çalışmada yer yer orta leke alanları figürlerde kullanılmıştır. Açık leke alanı ise mekân kurgusunda değerlendirilerek, sanatçının diğer anne çocuk eserlerinde olduğu gibi boya dokusuna dayalı bir görsel oluşturulmuştur.

Eserin arka yapısı incelendiğinde, sanatçının kadın temsili, içinde yaşadığı toplumda bulunan imgelerinden yola çıkarak, yaratım süreçlerinden geçirerek eserini ortaya koymaktadır. Sanatçının ilgili anne figürleri

Biyolojik olarak kadınsal bir güdüymüş gibi algılanan anneliğin kadına özgü bir duygu olmaktan çok inşa edilen bir süreç olduğunu ortaya koymuştur (Sarup, 2004: 180).

Sanatçının resimlerinde anne figürü hep tek çocukla resmedilmiştir. Sanatçının anne çocuk serisi, çağının sosyo kültürel yapısıyla da ilişkilenebilir. Endüstri ve kentleşmenin getirirleriyle birlikte aileler çok çocuktan, tek çocuğa doğru evrilme geçirmiştir.

1978 yılında çocuklu çekirdek ailelerde üç ve daha fazla çocukluların oranı yüzde 55 iken 2018 yılında bu rakam yüzde 26'ya gerilemiştir. Buna bağlı olarak hane büyüklükleri de önemli bir küçülme yaşamıştır. 1968'de altı civarında olan ortalama hane büyüklüğü hızla değişerek 2018'de 3,4 kişiye gerilemiştir.<http://www.lacivertdergi.com/dosya/2019/10/23/degisen-toplumsal-kosullarda-farklilasan-aile-yapisi> (01.08.2020).

Sanatçının anne çocuk yapıtlarındaki organik bağ tüm resimlerinde görülür. Sanatçının boyasal araştırması süresince her aşama bir sonraki evreye hazırlamıştır. Böylece

eserlerde bir biçim sistematığı oluşmuştur. Her çalışmasında sanatçı kendini aşmak için yeni olanaklar denemiştir. Sanatçının oluşturduğu her yeni biçim, eski biçimlerinde desteğiyle anlam kazanmıştır.

5.Sonuç

Çağdaş Türk Resminde akademisyen, yazar ve ressam olan Adnan Turani eserlerinde gelenek ve plastik orijinalliğini bir araya getirir. Araştırmada sanatçının anne çocuk resimlerinden beş eseri incelenerek ön ve arka yapı kategorilerine göre çözümlenmiştir. Sanatçı resimlerinde medeniyetin kutsal değeri olan annelik kavramını işlemiştir. Kadının toplumsal rolü olan annelik betimlenirken, çocuk imgeleri izleyiciye sırtı dönük resmedilmiştir. Sanatçının anne çocuk resimleri, kültürel notlar içermesine karşın evrensel bir anlatım ağırlığı taşıyan bir üretim serisi olmuştur.

Araştırmada tüm resimlerde, kompozisyon tek anne ve çocuktan oluşur. Figürlerin portre detaylarından arındırılması ve ikonik temaya atıfta bulunması idealize edilmiş bir anne figürü ortaya çıkarır. Resim 1 ve 2’de anne çocuğunu emzirir pozisyonda kompoze edilirken, resim 3, 4, ve 5’te anneye çocuğun kucaklaşma sahneleri ele alınmıştır. Anne figürü resim 3 ve 4’te yan dönük figür şeklinde tasvir edilirken; resim 1, 2 ve 5’te anne figürü cepheden kompoze edilmiştir. Resimlerdeki çocuk figürleri ise anneye bağlı bir duruşa sahiptir.

Sanatçının eserlerinin genelinde katı geometri gözlenir. Sanatçının yaşadığı kültürün bir yansımasıdır. Kent ve modern yaşamda mimari, hastaneler, toplu evler, fabrikalar, otoyollar ve elektronik cihazlar gibi birçok nesne katı geometrik forma sahiptir. Ancak Turani’nin anne çocuk resimlerinde bu yapı, daha yumuşar ve böylelikle sanatçının ürettiklerinin içinde ayrılması gereken bir seri oluşturur.

Turani’nin kompozisyon anlayışı çeşitli geometrik çerçevelere dayanmaktadır. Sanatçının diğer eserlerinde de görülen bu geometrik montaj kurgu, resim 1,4 ve 5’te de görülür. Eserlerde çerçevelerin içi doludur ve yer yer tuvalin dışına da taşmaktadır. Ayrıca resimlerde yoğun çizgi kullanımı ile kadrajdan taşan kollar ve tamamlanmayan parçalar izleyicide heyecan yaratma unsuru olmaktadır. Sanatçının resimlerinde bedenler tamamlanmak zorunda değildir.

Sanatçının eserlerinin ön yapı çözümlenmesinde en dikkat çekici ana hat, sanatçının soyutlama eylemidir. Doğal nesnelere ve formlara tamamen reddedilmeden yeniden

yorumlanmıştır. Biçimlerin soyut kurulumunda yalınlaştırarak ve stilize ederek evrensel bir ifade araştırmasına gidilmiştir. Geometrik çözümlene ve boya dokusunun soyutlama eylemine yardımcı olduğu açıktır. Her eserde ayrı bir plastik problem çözme işlemi yapılmıştır. Sanatçının çizgisel kararlılığı araştırmada seçilen tüm resimlerinde gözlemlenir. Desenler tek hamlede tamamlanmıştır. Aynı kararlılığı boya kullanımında da gözlemlenebilmektedir. Üretilen eserlerin tamamı yağlı boya tekniğinde tamamlanmıştır. Sanatçı tekniği yücelten bir anlayış içindedir. Ayrıca Turani, her eserinde ayrı bir kullanım olanağını deneyimlemiştir. Ancak tüm eserlerin ortak noktası yer yer kullanılan boyanın hızlı ve heyecanla sürülmesidir. Renk seçiminde ise nesnenin doğal renginden uzaklaşarak resme ait renk kurgusu planlanmıştır

Sanatçı doğal görüntüden yola çıkarak yeni bir ifade biçimi arayışına girmiştir. Doğadaki renk ve biçimlerden uzaklaşarak yepyeni bir düzen ve anlatıma ulaşmıştır. Sanatçının anne çocuk resimleri doğasal görüntüden kopmadan yorumlanmış, soyutlanmış bir anlatımdır. Görsel detayların ayıklanarak bütünü ortaya çıkarıldığı kompozisyonlarda, motif tuvale büyük yerleştirilmiştir.

Sanatçının anne çocuk serisindeki anlatım notları değişse de eserlere yansıtılan annelik duygusu hiçbir şekilde değişmemektedir. Anne motifi, Meryem ikon tasvirlerinden alıntılar taşıyarak idealize edilmiş olarak resmedilmiştir. Tüm seride figürlerin yüz detaylarından arındırılmış olması annelik kavramının işlendiğini anlatmaktadır. Araştırmada yer alan tüm anne figürleri, bebeğini şefkatle kucaklamaktadır. Resim 1 ve 2'de de anne bebeğini beslerken betimlenmiştir. Sanatçının resimlerinde anne çocuk bağının güçlülüğü iki figüründe aynı plastik dokuda devam etmesinden de anlaşılmaktadır. Anne figürü tüm çalışmalarda koruyucu, sevgi dolu bir anda temsil edilmiştir. Resmedilen sahnelerin psikolojik açıdan alt metinlerine baktığımızda evrensel bir anne figürü de görürüz. Cinsellikten arındırılarak, çıplaklığın kullanılarak anneliğin kutsallaştırıldığı bir şekilde eserler ifade bulmuştur.

Turani, Çağdaş Türk Resim sanatında ve dünya modern sanatında yer edinmiş bir sanatçıdır. II. Dünya Savaşı sonrası dünyada yaşanan yıkım ve yaşananlara inat sanatçının resimleri izleyiciye keyif veren mutlu konular içermiştir. Bu sebeple sanatçının hiçbir çalışmasında şok edici olumsuz sahnelerle karşılaşmayız. Sanatçı bilinçli olarak ideal ve dengeli olanın peşinden girmektedir.

Eserlerin arka yapısının incelemesinde ortak nokta, sanatçının yaratım kaynağında güven duygusunu irdelemesidir. Sanatçının yaşadığı ve ürettiği süreç boyunca, yaşanan

Investigation of Adnan Turani's Mother-Child Series in The Art of Painting

ekonomik krizler, gelir eşitliksizlikleri, siyasi gerilimler, savaş ve silahlanma, küresel ısınmanın yarattığı değişimler sanatçıda kaygı kaynağı olarak güvenlik duygusunu hatırlatan bir tema seçmesine sebep olmuş olabilir. Bu serinin varlık kaynağı, psikolojik bir içe dönüş ile de ilişkilendirilebilir. Ancak sanatçının üretiminde varlık kökeni ne olursa olsun eserlerde figürler sahnelenirken yaşamın dramından arındırılarak, lirik bir anlatımla izleyiciye sunulurlar.

Sanatçı Turani çevresini gözleyen, toplumunun ve çağının getirilerini anlamlandıran bir isim olarak gerek yazın alanında gerek resimleriyle Çağdaş Türk Resim sanatı gelişimine katkı sağlayan bir şahsiyet olmuştur. Sanatçı madde dünyasını kendi düş gücüyle harmanlayarak her zaman reel görüntüden uzaklaşarak izleyiciye farklı bir algı imkânı sunmuştur. Turani, sanat alanında üstlendiği toplumsal sorumlulukla yaşadığı döneme ışık olmuştur.

Kaynaklar

- Akdeniz, H. (1989). *Adnan Turani Desenler-Boya Resimler*. Ankara: Enlem 80 Ltd.Sti.
- Akder, F. (2008). *Adnan Turani'nin Çizgi Kullanımı*. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir.
- Arete Sanat Kataloğu (2010). *Adnan Turani Sergisi 2010*. Ankara: Mrk Matbaacılık.
- Atlı, P. (2016) Sanatta Değişen Çocukluk İmgesi: Gottfried Helnwein'in Çocukları. *Aydın Sanat*. 2 (4), 63-79.
- Beştepe, N. E. (2005) *Plastik Sanatlarda Estetik Eleştiri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çıray H. (1992). *Soyut Sanatın Çağdaş Türk Resmine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Es, E. B. (2019). Resim Sanatında Anne Arketipi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 12(63), 478-487

- Geçtan Engin (2016). *İnsan olmak*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Gelis, J. (2007). *Çocuğun Bireyselleşmesi: Özel Hayatın Tarihi 3*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Günel, B. (1999). Yaptıklarıyla Yetinmeyen Bir Ressam: Adnan Turani. *Adam Sanat*. Nisan, (161), 48-53.
- Koç, C. D. (2017). *Bedri Rahmi Eyüboğlu- Neşet Günal- Nuri İyem- Mehmet Pesen- Nedret Sekban Eserlerinin yapı kategorileri bakımından incelenmesi ve sanat eğitimine katkıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kuzgun, Y. & Sevim, A. (2004) Seher, Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 37 (1), 14-27.
- Nutku Ö. (2010). Kadın ve sanat. *Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*. 7(4), 137-142.
- Northrup C.(2010) *Women's Bodies, Women's Wisdom: Creating Physical and Emotional Health and Healing*. New York: Bantam Books,
- Öztoprak, S. (2005). *Adnan Turani-Yaşam Serüveni, Sanat Üzerine Düşünceleri ve Resimsel Birikimi*. İş Bankası Yayınları: Ankara.
- Perrot, M. (2007). *Aktörler; Muzaffer Aile, Ailenin İşlevleri, Kişilikler ve Roller, Aile Yaşam: Özel Hayatın Tarihi 4*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pehlivanoglu, Ö.F.E. & Ünlüoğlu, Ö.İ. (2019). Sanatçıların emzirme ve anne sütüne yaklaşımları. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. Ekim 62, 1-6.
- Sarup, M. (2004). *Post Yapısalcılık ve Postmodernizm*. (A. Baki Güçlü Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şen, I. V. (2017) Bizans İkonalarından Günümüze Sanatta Meryem ve Çocuk Motifi. *İdil ve Sanat Dergisi*. 6, (32), 1359-1383.

Investigation of Adnan Turani's Mother-Child Series in The Art of Painting

Turani Adnan (1978). Resimde Geometri. Ankara: İş Bankası Yayınları. Ankara.

İnternet Kaynakları

<https://www.artsurem.com/art/artist/adnan-turani/202/> .Erişim: 01.08.2020.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Adnan_Turani. Erişim: 01.08.2020.

<http://www.lacivertdergi.com/dosya/2019/10/23/degisen-toplumsal-kosullarda-farklilasan-aile-yapisi>. Erişim: 01.08.2020.